

Par patēriņa cenām 2020.gada decembrī un 2020.gadā kopumā

Patēriņa cenu līmeni 2020.gadā ietekmēja pieprasījuma kritums saistībā ar Covid-19 krīzi

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2020.gada decembrī, salīdzinot ar 2020.gada novembri, patēriņa cenu līmenis saglabājās nemainīgs. Precēm vidējais cenu līmenis samazinājās par 0,3%, bet pakalpojumiem pieauga par 0,5%. Lielākā ietekme uz cenu pārmaiņām bija cenu kritumam apģērbiem un apaviem (par 3,7%), kā arī cenu kāpumam degvielai (par 3%).

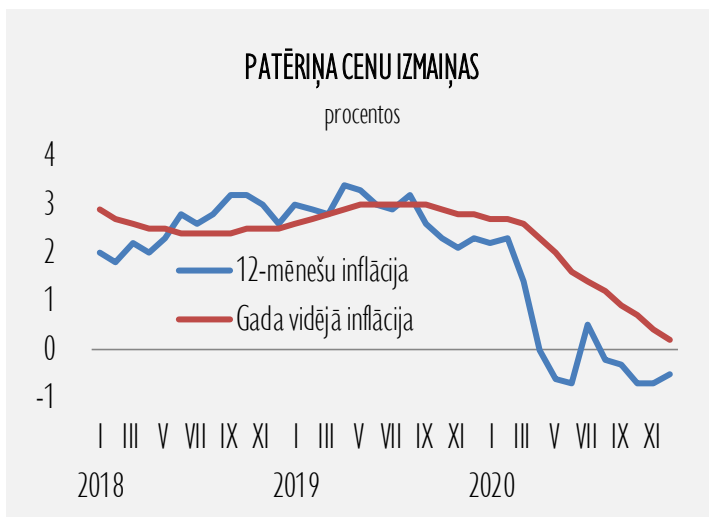
2020.gada decembrī, salīdzinot ar 2019.gada decembri, vidējais patēriņa cenu līmenis samazinājās par 0,5 procentiem.

Lielākā ietekme uz cenu samazinājumu gada laikā bija cenu kritumam degvielai pasaules naftas cenu krituma dēļ. Latvijā degvielas cenas janvārī-decembrī samazinājās par 11,9%, kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,7 procentpunktiem. Pasaules naftas cenas gada laikā samazinājās par 23%, ko ietekmēja straujš naftas produktu cenu kritums marta mēnesī, kad mēneša laikā tās samazinājās par 55% līdz 22 USD par barelu. Arī aprīlī turpinājās kritums – vidēji mēneša laikā Brent markas naftas cena samazinājās par 21%, mēneša otrajā pusē noslīdot pat līdz 19 USD par barelu, savukārt WTI markas naftas cena samazinājās pat līdz negatīvai vērtībai krājumu uzglabāšanas nespējas dēļ. Naftas cenu krišanos ietekmēja energoresursu pieprasījuma samazināšanās Covid-19 pandēmijas dēļ, kā arī starp Saūda Arābiju un Krieviju notiekošais jēlnaftas cenu karš. Situāciju mainīja Covid-19 izplatību ierobežojošo pasākumu mīkstināšana un naftas eksportētājvalstu organizācijas OPEC un tās partneru noslēgtā vienošanās samazināt naftas ieguvu, kad maijā-augustā naftas cenas atkal pieauga, sasniedzot 46 USD par barelu. Lai gan septembrī-oktobrī naftas cenas nedaudz samazinājās, ko galvenokārt veicināja bažas par pieprasījumu, aizvien vairāk valstīm ieviešot karantīnas pasākumus Covid-19 dēļ, gada pēdējos mēnešos tās atkal strauji pieauga un pietuvojās 52 USD par barelu saistībā ar cerībām par lielāku ekonomisko aktivitāti pēc vakcinācijas pret Covid-19 uzsākšanas un OPEC+ vienošanos par lēnāku naftas ieguves apjomu palielināšanu.

Lielā pazeminoša ietekme bija cenu kritumam siltumenerģijai, gāzei, elektroenerģijai un cietajam kurināmajam, kas kopā kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,6 procentpunktiem. Cenu kritumu siltumenerģijai un dabasgāzei ietekmēja pasaules cenu samazināšanās naftai. Cenas siltumenerģijai nemainījās vai samazinājās katru mēnesi, izņemot decembri, kopumā gada laikā tās kritās par 9%. Straujākais cenu kritums siltumenerģijai bija augustā saistībā ar tarifa samazināšanu Rīgā. Savukārt dabasgāzei tarifi tika samazināti no 1. janvāra un 1. jūlija un kopumā dabasgāzes cena gada laikā kritās par 16,7%. Cenas samazinājās arī elektroenerģijai par 2,7%, ko izraisīja lielāka hidroelektrostaciju izstrāde un pieprasījuma kritums saistībā ar Covid-19 krīzi.

Pazeminoša ietekme saistībā ar pieprasījuma samazināšanos bija arī cenu kritumam apģērbiem un apaviem (samazinājums par 2,9%), kas kopējo patēriņa cenu līmeni attiecīgi samazināja par 0,2 procentpunktiem un bija straujākais kritums gada laikā kopš 2009.gada.

Lielākā palielinošā ietekme bija cenu kāpumam pakalpojumiem – par 1,6%, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,5 procentpunktiem. Lielākā ietekme bija cenu kāpumam ambulatorajiem pakalpojumiem, ko noteica zobārstniecības pakalpojumu sadārdzināšanās, pacienta iemaksas pie ģimenes ārsta pieaugums no 2020. gada 1. janvāra un ārstu speciālistu pakalpojumu cenu kāpums, kā arī ēdināšanas pakalpojumiem un atpūtas un kultūras pakalpojumiem (kinoteātru, teātru un koncertu apmeklējumam, televīzijas abonēšanas maksai, piedalīšanās atpūtas un sporta pasākumos). Savukārt

straujākais cenu kritums bija mājokļa īrei, pārvadājumu un izmitināšanas pakalpojumiem saistībā ar Covid-19 ierobežojumu ietekmi un autotransportlīdzekļu apdrošināšanai.

Cenas pieauga arī pārtikai, ko ietekmēja straujāks cenu kāpums gada sākumā un neraksturīgs kāpums jūlijā. Pārtikas cenas gada laikā pieauga par 1,1%, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,2 procentpunktiem. Lielākā palielināšanās ietekme bija cenu kāpumam maizei un graudaugiem, gaļai, šokolādei un citiem saldumiem, kafijai, sieram, biezpienam un citiem piena produktiem, savukārt samazinošā – kartupeļiem, svaigiem dārzeņiem un svaigiem augļiem. Pārtikas precēm cenu izmaiņas lielā mērā nosaka pasaules cenu svārstības. Pasaules pārtikas cenas pēc straujā cenu krituma februārī-maijā, ko galvenokārt ietekmēja pieprasījuma samazināšanās Covid-19 pandēmijas dēļ, jūnijā-decembrī strauji pieauga un gada beigās bija sasniegušas 2014. gada decembra līmeni. Pasaules pārtikas cenas gada laikā kopumā pieauga par 6,5%. Straujākais kāpums bija vērojams augu eļļām, ko ietekmēja sarukušie krājumi pasaulē un stingrs importa pieprasījums, un graudaugu cenām, ļoti strauji pieaugot tieši augustā-oktobrī, ko noteica spēcīgais pasaules pieprasījums, bažas par ražošanas iespējām dienvidu puslodē un sausajiem laika apstākļiem, kas nelabvēlīgi ietekmēja sējumus daudzviet Eiropā, Ziemeļamerikā un Melnās jūras reģionā. Savukārt straujākais cenu kritums bija vērojams gaļai, kam cenas samazinājās visos gada mēnešos, izņemot gada pēdējos mēnešus. Cūkgaļas cenas samazinājās, krītoties Vācijas produkcijas izlaidei Ķīnas noteikto importa ierobežojumu Vācijai dēļ, liellopu gaļas cenas samazinājās sakarā ar vājo pieprasījumu ASV, bet putnu gaļai cenu kritumu ietekmēja zema pieprasījums no Ķīnas un Saūda Arābijas.

Alkoholiskajiem dzērieniem un tabakas izstrādājumiem saistībā ar akcīzes nodokļa likmes paaugstināšanu cenas pieauga par 1,6%, kas kopējo cenu līmeni paaugstināja par 0,1 procentpunktu. Lielākā ietekme šajā grupā bija cenu kāpumam cigaretēm un stipriem alkoholiskajiem dzērieniem.

Kopumā Latvijā 2020.gadā vidējā gada inflācija bija 0,2%, kas bija ievērojami zemāka nekā 2019.gadā. Turpmākajos mēnešos patēriņa cenas turpinās samazināties, saglabājoties zēmam pieprasījumam saistībā ar pasākumiem vīrusa izplatības ierobežošanai. Pandēmijai atkāpjoties, patēriņa cenas stabilizēsies un 2021. gadā kopumā vidējā gada inflācija būs augstāka par 2020. gadā vēroto. Vienlaikus to joprojām noteiks pasaules cenu svārstības.